

Αθήνα, 09 Μαρτίου 2015

Προς τον
Υπουργό Δικαιοσύνης, Διαφάνειας
και Ανθρώπινων Δικαιωμάτων
Καθηγητή κύριο Νικόλαο Παρασκευόπουλο
Μεσογείων 96, Αθήνα

**Θέμα: Νομοθετική πρωτοβουλία για την τροποποίηση διατάξεων για το
σύμφωνο συμβίωσης**

Αξιότιμε κύριε Υπουργέ, αγαπητέ κύριε καθηγητά,

Παρακαλώ δεχθείτε τα θερμά μου συγχαρητήρια για την ανάληψη του χαρτοφυλακίου του Υπουργού Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρώπινων Δικαιωμάτων και τις ευχές μου για καλή επιτυχία στο έργο σας.

Με χαρά πληροφορήθηκα από τον ημερήσιο τύπο ότι η πρώτη νομοθετική πρωτοβουλία του Υπουργείου σας θα αφορά το σύμφωνο συμβίωσης και ειδικότερα την επέκταση της ικανότητας σύναψης συμφώνου συμβίωσης και σε ομοφύλους. Η επέκταση αυτή ανταποκρίνεται σε διεθνή υποχρέωση της χώρας μας μετά τη σχετική καταδικαστική απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα και έπρεπε να είχε συντελεσθεί από καιρό, ανεξαρτήτως των πολιτικών ή ιδεολογικών πεποιθήσεων και απόψεων της εκάστοτε πολιτικής ηγεσίας του Υπουργείου.

Υπό την ιδιότητα του διδάσκοντος Οικογενειακό αλλά και Κληρονομικό Δίκαιο στη Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου της Αθήνας επιτρέψτε μου να θέσω υπόψη σας τις ακόλουθες δύο αστοχίες του νόμου όσον αφορά το κληρονομικό δικαίωμα του επιζώντος συμβίου γενικώς (ανεξαρτήτως αν πρόκειται για ετερόφυλο ή στο άμεσο μέλλον και για ομόφυλο), οι οποίες χρήζουν κατά την

άποψή μου νομοθετικής αντιμετώπισης. Τις θέσεις αυτές έχω υποστηρίξει δημοσίως με εισήγησή μου στο πλαίσιο των εργασιών του 10ου Πανελληνίου Συνεδρίου της Ένωσης Αστικολόγων, που έλαβε χώρα στις 22 και 23 Φεβρουαρίου 2013, στη Θεσσαλονίκη και έχουν δημοσιευθεί στο τεύχος Οκτωβρίου 2013 του περιοδικού Χρονικά Ιδιωτικού Δικαίου (επισυνάπτεται αντίγραφο).

Πρώτον, το **εξ αδιαθέτου κληρονομικό δικαίωμα** του συμβίου έχει ορισθεί με τη διάταξη του άρθρου 11 § 1 του ν. 3719/2008 στο 1/6 της κληρονομιάς αντί του 1/4 που ορίζεται στην ΑΚ 1820 για τον επιζώντα σύζυγο. Η διαφοροποίηση της κληρονομικής μερίδας του συμβίου έναντι αυτής του συζύγου είναι αδικαιολόγητη και μικρόψυχη και παραπέμπει στο ιστορικά στιγματισμένο κληρονομικό ποσοστό (1/6) της επιβιώσασας παλλακίδος που είχε πρωτοεισαχθεί επί Ιουστινιανού με τη Νεαρά 98. Ορισμένοι χαιρετίζουν τη διαφοροποίηση αυτή ως κίνητρο για να προτιμήσει κανείς τη σύναψη γάμου αντί συμφώνου συμβίωσης. Το κίνητρο αυτό όμως μπορεί να λειτουργεί και αντίστροφα: Η διαφοροποίηση μπορεί να προκαλεί πιέσεις από το στενό οικογενειακό περιβάλλον του προσώπου (π.χ. γονείς ή τέκνα από προηγούμενο γάμο) για τη σύναψη συμφώνου συμβίωσης αντί γάμου, προκειμένου να μειωθεί κατά το δυνατόν λιγότερο η εξ αδιαθέτου κληρονομική τους μερίδα.

Δεύτερον, οι διατάξεις των άρθρων 11 §§ 2 και 3 του ν. 3719/2008 προβλέπουν **δικαίωμα νόμιμης μοίρας** του επιζώντος συμβίου στην περιουσία του θανόντος συμβίου. Ωστόσο η πρόβλεψη νόμιμης μοίρας υπέρ προσώπου που συνδέεται μόνο με σύμφωνο συμβίωσης με τον κληρονομούμενο αντιφάσκει με την ιδεολογική αφετηρία του συμφώνου συμβίωσης ως θεσμού ενδοτικού δικαίου. Είναι παράδοξο ο νόμος να μην περιέχει οποιαδήποτε ρύθμιση αναγκαστικού χαρακτήρα για τις προσωπικές και περιουσιακές σχέσεις των συμβίων εν ζωή, αλλά να επιβάλλει αναγκαστική διαδοχή μετά τον θάνατο ενός από αυτούς. Πέραν όμως της ιδεολογικής αντίφασης, η υποχρεωτική απονομή νόμιμης μοίρας μειώνει σημαντικά την ελκυστικότητα του θεσμού του συμφώνου συμβίωσης για τους *«αντιρρησίες του γάμου»*.

Εκτιμώ πως η σχεδιαζόμενη νομοθετική επέκταση της ικανότητας σύναψης συμφώνου συμβίωσης σε ομόφυλα ζευγάρια είναι δικαιολογικά σκόπιμο να συνδυασθεί αφενός με την **πλήρη εξομοίωση του εξ αδιαθέτου κληρονομικού δικαιώματος του επιζώντος συμβίου με αυτό του συζύγου και αφετέρου με την πλήρη κατάργηση του δικαιώματος νόμιμης μοίρας** του επιζώντος συμβίου, αδιακρίτως του φύλου των συμβίων. Θεωρώ λοιπόν ότι δίνεται μοναδική ευκαιρία, με την επικείμενη τροποποίηση του ν. 3719/2008, να τροποποιηθεί κατά τα ανωτέρω η πρώτη παράγραφος του άρθρου 11 του νόμου και να καταργηθούν η δεύτερη και τρίτη παράγραφος.

Με τον τρόπο αυτό το σύμφωνο συμβίωσης θα διαμορφωθεί ως ένας **αμιγώς δικαιοπρακτικός θεσμός** καταχωρισμένης συμβίωσης, απαλλαγμένος από το στερεότυπο του υποδεέστερου «χαλαρού γάμου» και διεπόμενος από διατάξεις ενδοτικού μόνο δικαίου για τις προσωπικές, περιουσιακές και κληρονομικές σχέσεις μεταξύ των μερών. Η επέκταση του ουδέτερου και «άχρωμου» αυτού θεσμού και στα ομόφυλα ζευγάρια θα μπορεί να γίνει ευκολότερα δεκτή από την ελληνική κοινωνία. Διαφορετικά, θα είναι πράγματι παράδοξο μεταξύ των νόμιμων μεριδούχων κατά την κληρονομήση ενός προσώπου να συγκαταλέγονται υποχρεωτικά οι κατιόντες, οι γονείς και ο/η συνδεδεμένος με σύμφωνο συμβίωσης ετερόφυλος ή ομόφυλος σύντροφος.

Σας ευχαριστώ για την προσοχή και είμαι ασφαλώς στη διάθεση υμών και των συνεργατών σας για οποιαδήποτε διευκρίνιση ή συνδρομή στη νομο-παρασκευαστική διαδικασία.

Με τιμή

Γεώργιος Α. Γεωργιάδης
Επίκουρος Καθηγητής Αστικού Δικαίου